

ದೀನದಲಿತರ ಮಹಾಮಾತೆ ರಮಾಬಾಯಿ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್

ಡಾ. ಎಂ. ಗೋವಿಂದರಾಜು

ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ, ಜ್ಞಾನಭಾರತಿ ಆವರಣ, ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು.

Abstract:

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಯಶಸ್ವಿ ಪುರುಷನ ಹಿಂದೆ ಮಹಿಳೆಯ ಬೆಂಬಲ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಾಲು ಹಳೆಯದಾದರೂ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಮಾತ್ರ ನಿತ್ಯ ನೂತನ. ತಾಯಿಯಾಗಿ, ಪತ್ನಿಯಾಗಿ, ಮಗಳಾಗಿ, ಸಹೋದರಿಯಾಗಿ, ಗೆಳತಿಯಾಗಿ, ಹಿತೈಷಿಯಾಗಿ ಪುರುಷನ ಹಿಂದೆ ಮಹಿಳೆ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತಾಳೆ. ಆಕೆ ಪುರುಷನ ಹಿಂದೆ ಆ ರೀತಿ ಇರುವುದು ಸೇವಕಿಯ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಸಮಾನತೆಯ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ. ಸಂವಿಧಾನ ಶಿಲ್ಪಿ ಡಾ.ಬಿ.ಆರ್.ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಪತ್ನಿ ರಮಾಬಾಯಿ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಬೆನ್ನುಲುಬಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್‌ರವರ ಓದು-ಬರಹಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸಲು ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನೇ ಮುಡುಪಾಗಿಟ್ಟ ದೀನದಲಿತರ ಮಹಾಮಾತೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

Keywords: ಅಂಬೇಡ್ಕರ್, ರಮಾಬಾಯಿ, ತ್ಯಾಗಮಹಿ, ದೀನದಲಿತರು, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ.

ಪೀಠಿಕೆ

ಮಾತೆ ರಮಾಬಾಯಿ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್‌ರವರು 1898 ಫೆಬ್ರವರಿ 7 ಭಿಕು ವಳಗಂಕರ್ ಮತ್ತು ರುಕ್ಮಿಣಿ ದಂಪತಿಗೆ ಮಗಳಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು. ಆ ಕಾಲದ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಅವರಿಗೆ ವಿವಾಹವಾದಾಗ ಭೀಮರಾವ್‌ಗೆ 14 ವರ್ಷ ಮತ್ತು ರಮಾಬಾಯಿಯವರಿಗೆ 9 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಾಗಿತ್ತು. ರಮಾಬಾಯಿಯವರ ಜೀವನ ಪ್ರವಾಸವೇ ಕಾರುಣ್ಯದ ಮಹಾಸಾಗರವಾಗಿದೆ. ಅವರ ಜೀವನದ ಸಂಕಷ್ಟ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅಂತರ್ಮುಖಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಮರಣದವರೆಗೂ ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬಡತನದಲ್ಲೇ ಉಸಿರೆಳೆದರು. ಮದುವೆಯ ಮೊದಲು ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಡತನವಿತ್ತು. ನಂತರ ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಡತನ ಅವರ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂತು.

ರಮಾಬಾಯಿಯವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಡತನ ಮತ್ತು ಆಪ್ತರ ಮೃತ್ಯು ಸಹಜವೆಂಬಂತಾಗಿತ್ತು.

ರಮಾಬಾಯಿ ಬಹಳ ಎಳೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ ತಾಯಿ-ತಂದೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರು. ನಂತರ ತಮ್ಮ ಇಬ್ಬರು ತಂಗಿಯರು ಮತ್ತು ತಮ್ಮನಿಗೆ ಪೋಷಕರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಪೋಷಿಸಿದರು. ಮದುವೆಯ ನಂತರ ತಂದೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದು ತಂದೆಯ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾವ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರಾದರು. ಇದಲ್ಲದೆ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್‌ರವರ ಸೋದರ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಪುಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳ ಸಾವನ್ನು ಕೂಡ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ನೋವು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಮುಂದಿನ ಗಳಿಗೆಗೆ ರೊಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಉಣಬಡಿಸುವುದನ್ನು ರಮಾಬಾಯಿ ತಮ್ಮ

Please cite this article as: ಗೋವಿಂದರಾಜು ಎಂ. (2023). ದೀನದಲಿತರ ಮಹಾಮಾತೆ ರಮಾಬಾಯಿ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್. ಸೃಜನಿ: ಇಂಡಿಯನ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಇನ್ನೋವೇಟಿವ್ ರೀಸರ್ಚ್ ಅಂಡ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್, 2(5), 22-25.

ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇಂಥಾ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದಾಗಿ ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಆನಂದದ ಕ್ಷಣಗಳು ಲಭ್ಯವಾದವು.

ಬಾಬಾಸಾಹೇಬರು ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ದೀನದಲಿತರು ಮತ್ತು ಹಿಂದುಳಿದವರಿಗಾಗಿ ವಸತಿ ಶಾಲೆಯನ್ನು ತೆರೆದಿದ್ದರು. ಆ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ 20-35 ಹುಡುಗರಿದ್ದರು. ಆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅನುದಾನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಹಣ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರಣ ಬಾಬಾ ಸಾಹೇಬರು ಅವರ ಸ್ನೇಹಿತರಿಂದ ಹಣಪಡೆದುಕೊಂಡು ಖರ್ಚು ನಿಭಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಜೊತೆಗೆ ಆ ಶಾಲೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ಅದರ ಮಹತ್ವತೆ ಬಗ್ಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಿಳಿಹೇಳಿ ಸದುಪಯೋಗ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಒಮ್ಮೆ ಶಾಲೆಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಹಾರದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲು ಹಣದ ಕೊರತೆಯಾದಾಗ ಶಾಲೆಯ ಮಕ್ಕಳ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ರಮಾಬಾಯಿಯವರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಮಾಬಾಯಿಯವರೂ ಕೂಡ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿದ್ದರು. ರಮಾಬಾಯಿ ತಡಮಾಡದೆ ತಮ್ಮ ಬಳಿಯಿದ್ದ 100 ರೂಪಾಯಿ ನೋಟು ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ಒಡವೆಯನ್ನು ಬಾಬಾ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಊಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ರಮಾಬಾಯಿರವರ ಈ ನಡತೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರನ್ನು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತರನ್ನಾಗಿಸಿತ್ತು. ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು ಅವರದ್ದು. ಅವರ ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಸೀಮೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಪತಿ ಬಾಬಾ ಸಾಹೇಬ್ ಅಂಬೇಡ್ಕರರು ದಲಿತರ ಉದ್ಧಾರಕರು ಅದಕ್ಕೆ ಪತ್ನಿ ಅವರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹ ಧರ್ಮಿಣಿಯಾಗಿ ತನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಕಾರ್ಯ ಯಾವ ಆಡಂಬರವಿಲ್ಲದೆ ಸದ್ದುಗದ್ದಲವಿಲ್ಲದೆ ಮಾತೃ ಹೃದಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ ಅನ್ನುವಂತೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಧಾರವಾಡದ ವಸತಿಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಧನಗರ, ಬೇರಡ, ಮಹಾರ, ಮಾಂಗ, ಚಮ್ಮಾರ ಸಮಾಜದ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಬೇರೆಬೇರೆ ಜಾತಿಯ ಸಮಗಾರ ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ ಜಾತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಬೇಧಭಾವವನ್ನು ಆ ಮಕ್ಕಳ ಮನದಿಂದ ತೆಗೆದು ಹಾಕುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಬಾಬಾ ಸಾಹೇಬರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿಯವರಿದ್ದರೂ ಒಂದೇ ಕುಟುಂಬದವರಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ ಬಾಳುವ ಮಾನವೀಯತೆಯನ್ನು ಅವರ ಮನದಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಧಾರವಾಡ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಭಾಗದ ಡೋರ, ಚಮ್ಮಾರ ಸಮಾಜದ ಶ್ರೀ ಯಲ್ಲಪ್ಪ ಸಾಂಬ್ರಾಣಿ ಹೋಂಗಲ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀ ಎಫ್.ಡಿ.ಧೋಡೈ ಇವರು ಬಾಬಾಸಾಹೇಬರ ನಿಷ್ಠಾವಂತ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಬಾಬಾಸಾಹೇಬರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಸ್ಥಿತರಿದ್ದು ಅವರ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದವರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಯಾವುದೇ ವಿಚಾರವಿದ್ದರೂ ಇವರೊಂದಿಗೆ ಒಮ್ಮತದಿಂದ ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ವೈ.ಎಸ್. ಹೋಂಗಲ ಮತ್ತು ಎಫ್.ಡಿ.ಧೋಡೈ ರವರು ಗಂಡಸರಾದ ನಾವು ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಜಾತಿಯವರಾದರೂ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿ ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಚಹಾ ಸೇವಿಸುತ್ತೇವೆ ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಒಟ್ಟುಗೂಡಲಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೆಳವರ್ಗದ ಎಲ್ಲ ಉಪಜಾತಿಗಳ ಹೆಂಗಸರು ಕೂಡಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಚಹಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕೆ ರಮಾಬಾಯಿಯವರನ್ನು ಪ್ರಮುಖ ಅತಿಥಿಗಳಾಗುವಂತೆ ಹೇಳೋಣ ಎಂದು ಬಾಬಾ ಸಾಹೇಬರ ಬಳಿ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಹೇಬರ ಪೂರ್ಣ ಬೆಂಬಲವಿತ್ತು. ಆದರೆ ರಮಾಬಾಯಿ ಇದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಅನುಮಾನವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಬಾಬಾಸಾಹೇಬರ

ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ರಮಾಬಾಯಿಯವರು ಬೇರೆನೂ ಯೋಚಿಸದೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನಿತ್ತರು.

ಯಲ್ಲಪ್ಪ ಹೋಂಗಲರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಚಹದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಅದು ಅವರ ಮನೆಯನ್ನು ಗುಡಿಸಿ ಸ್ವಚ್ಛ ಪಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ನಿಗದಿತ ಸಮಯಕ್ಕೆ ರಮಾಬಾಯಿರವರು ಹೋದರು. ರಮಾಬಾಯಿ ಅವರನ್ನು ನೋಡಲು ಜನಜಂಗುಳಿಯಾಯಿತು. ಹೋಂಗಲು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರು. ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಚಹಾ ತಯಾರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೊಟ್ಟ ನಂತರ ನಮ್ಮ ಸಾಹೇಬರು ಸಮಾರೋಪ ಮಾಡಿದರು. ಇದು ರಮಾಬಾಯಿಯವರಿಗೆ ಮೊದಲ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಭೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಬಾಬಾಸಾಹೇಬರು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಮೊದಲೇ ವಿದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಆಗ ಅವರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಡಲು ಬಹಳ ಜನ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮೊದಲ ದುಂಡು ಮೇಜಿನ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಬಾಬಾಸಾಹೇಬರು ಹೋಗುವಾಗ ಇಡೀ ಬಂದರು ಅವರ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ರಮಾಬಾಯಿಯವರು ಕೂಡ ಬೋಟಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಒಮ್ಮೆ ಗೋಪಾಲರಾವ್ ಮತ್ತು ರಮಾಬಾಯಿರವರು ಪರಳದ ದಾಮೋದರ ಹಾಲ್‌ನ ಬಾಬಾಸಾಹೇಬರ ಕಾರ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದರು ಅವರು ಅಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ರಮಾಬಾಯಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಬಾಬಾ ಸಾಹೇಬರ ಕಛೇರಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ್ದರು. ಬೋಟಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಹಿಂತಿರುಗುವಾಗ ಬಾಬಾ ಸಾಹೇಬರು “ಈಕೆಯನ್ನು ಹುಷಾರಾಗಿ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಹಳ ಕೆಲಸವಿದೆ ಎಂದು ಗೋಪಾಲ್‌ರಾವ್‌ಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಬಾಬಾ ಸಾಹೇಬರನ್ನು ನೋಡಿದ ಮೇಲೆ ರಮಾಬಾಯಿ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು.

ಬರೋಡಾದ ಮಹಾರಾಜರಾದ ಸಯ್ಯಾಜಿರಾವ್ ಗಾಯಕವಾಡ್‌ರವರು ಅಂಬೇಡ್ಕರ್‌ರವರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ

ವೇತನ ನೀಡಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಓದಿಗೆ ವಿದೇಶಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ನಂತರ ಇಡೀ ಕುಟುಂಬದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ರಮಾಬಾಯಿ ಅವರ ಮೇಲಿತ್ತು. ಬಾಬಾ ಸಾಹೇಬರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯವೇತನದಲ್ಲಿ 50ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಸಣ್ಣ ಮೊತ್ತದಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರ ನಡುವೆ ಅವರ ಆರೋಗ್ಯ ಕ್ಷೀಣಿಸಿತ್ತು. ಅತ್ಯಂತ ತೊಂದರೆಯ ಆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಆಯೀಸಾಹೇಬರು ಎರಡೇ ಸಜ್ಜಿ ರೊಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಐದು ಜನ ಹಂಚಿಕೊಂಡು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಕುಂದ ಮತ್ತು ಯಶವಂತ ಶಂಕರರಿಗೆ ಅರ್ಧ ಅರ್ಧ ರೊಟ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟು ಉಳಿದರ್ಧದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬಾಯಿ ಮತ್ತು ಅವರು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು.

ಬಡತನ ಎಷ್ಟೇ ಇದ್ದರೂ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಇವರು ತಮ್ಮ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಇರಲಿ ಬಾಬಾ ಸಾಹೇಬರಿಗೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಸಾಧನೆಗೆ ಇದ್ಯಾವುದೂ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಬಾರದು ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶ ಅವರದ್ದಾಗಿತ್ತು.

ರಮಾಬಾಯಿಯವರು ವಿಶಾಲ ಹೃದಯದವರಾಗಿದ್ದರು. ಯಾರನ್ನೂ ದುಃಖಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವತಃ ನೋವುಂಡರೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲೂ ಬಾಬಾಸಾಹೇಬರ ಆರೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರೀತಿ ಇತ್ತು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ದೃಢ ನಿಶ್ಚಯವಿದ್ದರೆ ಎಂಥಾ ಕೆಟ್ಟ ಸಮಯ ಬಂದರೂ, ಅದರಿಂದ ಹೊರ ಬರುವ ಶಕ್ತಿಯಿರುತ್ತದೆ ರಮಾಬಾಯಿಯವರೂ ಕೂಡ ಅದೇ ರೀತಿಯ ದೃಢ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿ ಬಾಬಾ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಬೆನ್ನೆಲುಬಾಗುವುದರ ಮುಖೇನ ದಲಿತರ ಪಾಲಿಗೆ ಮಹಾಮಾತೆಯಾದರು.

ಉಪಸಂಹಾರ

ರಮಾಬಾಯಿ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ದೈಹಿಕವಾಗಿ ಬಳಲಿದಾಗ ವಾತಾವರಣ ಬದಲಾದರೆ ಆರೋಗ್ಯ ಸುಧಾರಿಸಬಹುದು ಎಂದು ಬಾಬಾ

ಸಾಹೇಬರು ಅವರನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಅವರೆ ಕಟ್ಟಿದ ವಸತಿ ಶಾಲೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಕೆಲ ತಿಂಗಳು ಕಾಲ ಇಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಮಾಬಾಯಿಯವರು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಅನಾಥ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಲು ಆಹಾರದ ಕೊರತೆಯಾದಾಗ ತಮ್ಮ ಒಡವೆ ಮಾರಿ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಿ ಊಟ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಮಾತೆ ರಮಾಬಾಯಿಯವರ ಆರೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಚೇತರಿಕೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ 1935 ಮೇ 7 ರಂದು ಮಾತೆ ರಮಾಬಾಯಿಯವರು ಬಾಬಾಸಾಹೇಬರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಗಲಿದರು. ರಮಾಬಾಯಿಯವರ ನಿಧನದ ಆ ದಿನ ಅತೀವ ದುಃಖಕ್ಕೊಳಗಾಗುವ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ಅಂತಿಮ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮುಗಿಸಿ ಮನೆಯ ಕೊಠಡಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನೇ ತಾವು ಬಂಧಿಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ದುಃಖಿಸುತ್ತಾರೆ. ಡಾ.ಬಾಬಾ ಸಾಹೇಬ್ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್‌ರವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಯ ರಮಾಳ ನೆನಪಿಗಾಗಿ 1940ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ “ಪಾಕಿಸ್ತಾನ್ ಆರ್ ಪಾರ್ಟಿಷನ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ” ಕೃತಿಯನ್ನು ರಮಾಬಾಯಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಅರ್ಪಣಾ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ರಮಾಳ ಒಳ್ಳೆಯತನ, ನಿಷ್ಕಲ್ಮಶ ಮನಸ್ಸು, ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗುಣ, ಮನೋಸ್ಥೈರ್ಯ, ತ್ಯಾಗ ಮನೋಬಾವ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ಅನುಪಮಾ ಹೆಚ್.ಎಸ್. (2018). ವಿಮೋಚಕನ ಹೆಜ್ಜೆಗಳು-ಡಾ.ಬಿ.ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಬದುಕು ಸಾಧನೆ. ಲಡಾಯಿ ಪ್ರಕಾಶನ.
- ಡಾ. ಬಿ. ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ರವರ ಬರಹಗಳು ಮತ್ತು ಭಾಷಣಗಳು ಸಂಪುಟ-1&4. (2018). ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ ಮತ್ತು ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ.

- ಮಾಲಾದೇವಿ ಜಿ.ಎನ್. (2017 ಜುಲೈ 23). ಡಾ.ಬಿ.ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆ.
- ಪ್ರಭುಲಿಂಗ ಜಿ ನೀಲಾರೆ, (2009). ತ್ಯಾಗಮಯಿ ರಮಾಬಾಯಿ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್. ಲಡಾಯಿ ಪ್ರಕಾಶನ.